

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó

Németh T. Enikő

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'

Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához
és megfejtéséhez a verbális kommunikációban*

Abstract

In verbal communication the speakers attempt to express their intention through their perspectives either explicitly or implicitly. However, for the hearers it is not an easy task to recognize the speakers' intentions. Therefore, the speakers provide various linguistic and contextual clues to enable their partners to take their perspectives and infer their intentions. The present paper aims to investigate these clues through a short case study on the use of vocative forms *Daddy*, *Honey*, and *Darling*. By analysing some data from a thought experiment and a corpus, the paper also attempts to highlight that linguistic and contextual information interact in the expressing and identifying procedures of intentions and perspectives.

Keywords: intention, perspective, linguistic clues, contextual clues, vocative forms

1 Bevezetés

A nyelvhasználat különböző formáit két nagy csoportra lehet osztani a társas jelleg alapján. A nyelvhasználat társas formáiban (pl. verbális kommunikáció, verbális információközlés kommunikatív szándék nélkül, verbális manipuláció, elszólás) a beszélők megnyilatkozásait mások számára hozzák létre különféle intencióktól vezérelve, míg az individuális formákban (pl. jegyzetelés, emlékezés, tanulás, önmagunk számára énekelés) a nyelvhasználat nem irányul a beszélőn kívüli más személy(ek)re (Németh T. 2013, 2015, 2019a). A társas nyelvhasználati formákban a nyelvhasználat sikeressége függ attól, hogy az aktuális beszélők és hallgatók hogyan tudnak behelyezkedni egymás perspektívájába, hogyan tudnak kialakítani egy közösen osztott perspektívát felváltva ezzel kezdeti egocentrikus nézőpontjukat, illetve mennyire képesek egymás intencióit megfejteni a perspektíva figyelembe vételével (Bezuidenhout 2013, MacWinney 2005, Németh T. 2013, 2015, 2019a, Sanders & Spooren 1997, Tomasello 1999).

A kommunikatív nyelvhasználatban, azaz a verbális kommunikációban az intenciók megfejtése nem könnyű feladat, még annak a grice-i (1975) értelemben vett együttműködő formájában sem. Éppen ezért a nyelvhasználók különböző kulcsokat produkálnak, amelyekkel part-

---

* A tanulmány alapjául szolgáló kutatást az MTA-DE-SZTE Elméleti Nyelvészet Kutatócsoport támogatta. A kutatás témájáért Andor Józsefnek tartozom köszönettel, aki egy baráti beszélgetésünk során hívta fel a figyelmemet a *Honey* 'Édesem' és a *Darling* 'Drágám' vokatívusi formák használatának különbözőségére, perspektivikusságára.

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

neraik szándéktulajdonító és perspektíva-felvevő tevékenységét igyekeznek megkönnyíteni (Németh T. 2013, 2019a).

Tanulmányomban néhány nyelvi és kontextuális kulcsot vizsgálok kettős céllal. Egyrészt, a *Daddy 'Apu'*, *Honey 'Édesem'* és *Darling 'Drágám'* megszólító formák szándék- és perspektívavezérlését vizsgálom az angol nyelvhasználatban gondolatkísérletből és korpuszból származó adatok elemzésével. Másrészt, rá kívánok világítani arra, hogy a nyelvhasználók szándékaik és perspektíváik megmutatása, illetve megfejtése során a nyelvi és kontextuális tényezőket együttesen alkalmazzák. A kontextuális kulcsok tárgyalása során megkülönböztetem az általános pragmatikai tudást, a kulturális tudást és a konkrét kontextuális információt (vö. Kecskés 2014: 81–104, Németh T. 2019a, 2019b: 17). Az általános pragmatikai tudáshoz sorolom a nyelvhasználat racionális és interperszonális oldalának univerzális tulajdonságait, mint például a beszédaktusok sikerességi feltételeit, az udvariassági stratégiákat vagy a diskurzusjelölők funkcióit. A kulturális tudásba a nyelvhasználat kultúraspecifikus jegyei tartoznak, a konkrét kontextuális információk pedig a fizikai környezetből, a diskurzuselőzményekből és a nyelvhasználók egyedi enciklopédikus tudásából tevődnek össze (vö. még Sperber & Wilson 1986/1995).

Tanulmányomat a következőképpen építem fel. A 2. részben definiálom a kommunikáció fogalmát főbb jellemzőire támaszkodva. A 3. részben a perspektíva és intenció fogalmát, valamint ezek összefüggéseit tárgyalom, majd a 4. részben a *Daddy 'Apu'*, *Honey 'Édesem'* és *Darling 'Drágám'* megszólítások használatának elemzésén keresztül rávilágítok arra, hogyan alkalmaz a kommunikátor nyelvi és kontextuális kulcsokat perspektívája és intenciói megmutatásához, segítve partnerét a beszélői perspektíva és az intenciók megfejtésében. Végül az 5. részben összegzem az eredményeket.

2 A verbális kommunikáció főbb jellemzői és definíciója

A verbális kommunikáció egy olyan racionális viselkedés, amelynek egyik fő célja a hatékony információcsere a kommunikációs partnerek között, amely valamely természetes nyelv használatán alapszik. (Németh T. 2003).¹ Az információcsere a kommunikációs partnerek perspektívájának és szándékainak figyelembe vételével történik, azaz a verbális kommunikáció perspektívavezérelt és intencionális interakció (Németh T. 2013, 2015).

A kommunikátorok a verbális kommunikáció során azonban nemcsak a természetes nyelvi kódot használják az általuk közölni szándékolt információ közvetítésére, hanem valamennyi, számukra és a partnerük számára elérhető kódot, például akusztikus nem verbális jeleket, vizuális nem verbális jeleket, továbbá kódhasználathoz nem köthető, az egyedi szituációban érvényes viselkedési formákat. Következésképpen a verbális kommunikációt inherensen multimodálisnak lehet tekinteni (Hunyadi 2011, Németh T. 2011: 44, 2019a). A multimodális kommunikációban az egyes modalitásokhoz tartozó stimulusok saját funkciókkal rendelkezhetnek, amelyek egybeeshetnek, erősíthetik egymást, kiegészíthetik egymást, de ellent is mondhatnak egymásnak, felül is írhatják egymást (Németh T. 1990). A multimodális kommunikációban az információcsere megvalósításában pragmatikai munkamegosztás figyelhető meg a különböző modalitások között (Németh T. 2019a).

¹ A verbális kommunikáció másik fő célja a személyközi viszonyok ápolása (Németh T. 2003).

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

A perspektivikusság, intencionalitás és multimodalitás mellett a verbális kommunikáció negyedik fő jellemzője a temporális szekvencialitás. Mind a verbális, mind a nem verbális kódok alkalmazása, mind a kódhasználat nélküli, egyedi szituációhoz kötött viselkedés a verbális kommunikációban szekvenciákba rendeződik gyakran egymással interakcióba lépve, ami egy koherens diskurzus kialakulásához járul hozzá (Goodwin 1981, Abuczki 2011, Tóth 2011). Az ilyen módon felfogott verbális kommunikáció alapegységének nem a megnyilatkozást, hanem a multimodális kommunikációs aktust célszerű tekinteni (vö. Abuczki, Bódog & Németh T. 2011), következésképpen a verbális kommunikáció olyan dinamikus interakció, amely a kommunikátorok multimodális kommunikációs aktusainak a sorozatából tevődik össze.

Figyelembe véve a fent említett négy jellegzetességet, nevezetesen a perspektivikusságot, az intencionalitást, a multimodalitást és a szekvencialitást, a verbális kommunikáció a következőképpen definiálható:

- (1) **A multimodális verbális kommunikáció definíciója:** A kommunikátor és a kommunikációs partnere által osztott közös perspektívába helyezkedve, a kommunikátor multimodális kommunikációs aktusokat hoz létre, amelyekkel mind a maga, mind a kommunikációs partnere számára kölcsönösen nyilvánvalóvá kívánja tenni azt a szándékát, hogy a létrehozott multimodális kommunikációs aktusokkal nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá szándékozik tenni egy $\{I\}$ feltevэшalmazt a kommunikációs partnere számára. A kommunikációs partner a kommunikátorral osztott közös perspektívába helyezkedve interpretálja a kommunikátor által produkált multimodális kommunikációs aktusokat, megfejtja a kommunikátor szándékait és feldolgozza a kommunikátor által közölni szándékozott $\{I\}$ feltevэшalmazt.

A multimodális verbális kommunikáció (1)-ben közölt definíciójának kiindulópontja az osztenzív-következtetési kommunikáció Sperber és Wilson (1986/1995: 63) által javasolt meghatározása, illetve annak általam módosított változatai (Németh T. 2013: 114, 2019a). Az eredeti sperber-wilsoni definíció, bár a kommunikátor intencióira koncentrált, azaz az informatív és a kommunikatív szándéokra, nem tette explicitté azt, hogy a kommunikációnak szükséges feltétele a kommunikatív szándék megléte, vö. (2).

- (2) **Osztenzív-következtetési kommunikáció:** a kommunikátor létrehoz egy stimulust, amelynek a révén mind a maga, mind a kommunikációs partnere számára kölcsönösen nyilvánvalóvá válik azon szándéka, hogy a létrehozott stimulussal nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá akar tenni a hallgatóság számára egy $\{I\}$ feltevэшalmazt (Németh T. 1996: 13).²

A (2) szellemében kommunikációnak minősül az az eset is, amikor a stimulust létrehozó személy csak informatív szándékkal rendelkezik, azaz nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá kíván tenni egy $\{I\}$ feltevэшalmazt és bár az informatív szándékát nem szeretné nyilvánva-

² „Ostensive-inferential communication: The communicator produces a stimulus which makes it mutually manifest to communicator and audience that the communicator intends, by means of this stimulus, to make manifest or more manifest to the audience a set of assumptions $\{I\}$ ” (Sperber & Wilson 1986/1995: 63).

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

lővé tenni, azaz nem rendelkezik kommunikatív szándékkal, az mégis nyilvánvalóvá válik a stimulus révén a partner számára. Sperber és Wilson (1986/1995: 63-64) az ún. nem szándékos (unintentional) kommunikáció eseteként kezeli az említett lehetőséget. Egy korábbi tanulmányomban rámutattam arra, hogy az információközlés és a kommunikáció éppen a kommunikatív szándék megléte segítségével különíthető el egymástól (Németh T. 2008), a (2)-beli definíció tehát módosításra szorul annak érdekében, hogy a kommunikatív szándék explicit helyet kapjon benne, vö. (3).

(3) **Az osztenzív-következtetési kommunikáció módosított definíciója:** a kommunikátor létrehoz egy stimulust, amellyel kölcsönösen nyilvánvalóvá teszi mind a maga, mind a hallgatóság számára, hogy ezen stimulus segítségével nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá szándékozik tenni a hallgatóság számára egy $\{I\}$ feltevés-halmazt (Németh T. 2013: 114).

A (3) már tudja kezelni a kommunikáció intencionalitását, ugyanakkor a verbális kommunikáció fentebb tárgyalt jellegzetességei közül sem a perspektivikusság, sem a multimodalitás, sem a szekvencialitás nem jelenik meg benne, ezért a (3)-at tovább kell finomítani, vö. (4).

(4) Az általa és a kommunikációs partnere által osztott közös perspektívába helyezkedve a kommunikátor stimulusokat produkál a különböző modalitásokban, amelyekkel mind a maga, mind a kommunikációs partnere számára kölcsönösen nyilvánvalóvá kívánja tenni azt a szándékát, hogy a létrehozott stimulusokkal nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá szándékozik tenni egy $\{I\}$ feltevés-halmazt a kommunikációs partnere számára. Interpretálva a kommunikátor által a különböző modalitásokban létrehozott stimulusokat, a hallgatóság felismeri a kommunikátor szándékait és feldolgozza a kommunikátor által közölni szándékozott $\{I\}$ feltevés-halmazt (Németh T. 2019a).³

A (4)-ben a *stimulus* terminus többes számú alakban szerepel, amely megengedi a definíció azon olvasatát, hogy a kommunikátor egyszerre, egyidejűleg produkál különböző stimulusokat a különböző modalitásokban, illetve a többes számú használatba a szekvencialitás is beleérthető. Ugyanakkor még a (4)-beli definíció is tovább pontosítható a kommunikációs aktus fogalmának definícióba való bevezetésével, illetve annak hangsúlyozásával, hogy a kommunikációs partner interpretáló műveleteinek is a kölcsönösen osztott perspektíva jegyében kell működni. Ezen gondolatmenet alapján fogalmazódott meg az (1), amelyet most itt a könnyebb felidézhetőség kedvéért (5)-ként megismételek:

(5) **A multimodális verbális kommunikáció definíciója:** A kommunikátor és a kommunikációs partnere által osztott közös perspektívába helyezkedve, a kommunikátor multimodális kommunikációs aktusokat hoz létre, amelyekkel mind a maga, mind a kommunikációs partnere számára kölcsönösen nyilvánvalóvá kívánja tenni azt a szándékát, hogy a létrehozott multimodális kommunikációs aktusokkal nyilvánvalóvá vagy még nyilvánvalóbbá szándékozik tenni egy $\{I\}$ feltevés-halmazt a kommunikációs partnere számára. A

³ A definíció egy megjelenés alatt álló angol nyelvű tanulmányomban szerepel (l. Németh T. 2019a), a definíció angol nyelvű változatának a közlésétől – saját szövegről lévén szó – itt most eltekintek.

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

kommunikációs partner a kommunikátorral osztott közös perspektívába helyezkedve interpretálja a kommunikátor által produkált multimodális kommunikációs aktusokat, megfejtje a kommunikátor szándékait és feldolgozza a kommunikátor által közölni szándékozott $\{I\}$ feltevéshalmazt.

Az (1)-ben javasolt és (5)-ként megismételt definíció explicitté teszi a verbális kommunikáció perspektivikusságát, intencionalitását és multimodalitását. Ahogy fentebb jeleztem, a kommunikáció alapegységének tartott kommunikációs aktus összetett fogalom, amely integrálja a különböző modalitásokban létrehozott stimulusokat. Például egy eldöntendő kérdésre adott, fejbólintással kísért *Igen* válasz olyan kommunikációs aktus, amelyben a kommunikátor a verbális kódhasználat mellett nem verbális (vizuális) kódot is alkalmaz egyszerre, egyidejűleg. A *kommunikációs aktus* terminus többes számban való előfordulása pedig – ugyanúgy, ahogy a (4) esetében – a szekvencialitást jelzi, azt, hogy a multimodális verbális kommunikációt kommunikációs aktusok sorozata alkotja, amelyet a kommunikátor és partnere szerepeiket változtatva hoznak létre, illetve interpretálnak (Németh T. 2011: 54).

3 Perspektívák és intenciók a verbális kommunikációban

Korábbi munkáimban a perspektíva-szakirodalom eredményeire, valamint saját elemzéseimre támaszkodva, a verbális kommunikációban résztvevők számára egy kiinduló perspektívát feltételeztem, amelyet egy komplex, kezdetben egocentrikus mentális pozícióként határoztam meg, amely a résztvevők agyába, testébe van beágyazva (embodiment, grounding in the human body) (Bezuidenhout 2013, Epley et al. 2004, Keysar 2007, MacWhinney 2005, Németh T. 2013, 2015). Ugyanakkor, a verbális kommunikáció társas volta miatt a kommunikációs partnerek kezdettől fogva törekszenek partnerük perspektívájának a figyelembe vételére, illetve (részbeni) felvételére (Brown-Schmidt et al. 2008, Heller et al. 2008, Németh T. 2013, 2015). Mindebből az következik, hogy a verbális kommunikáció résztvevői egyéni, egocentrikus nézőpontjukat és a kommunikációhoz szükséges társas, osztott nézőpontot kell, hogy összehangolják.

A perspektíva mint komplex mentális pozíció kétféle információcsomagból tevődik össze a verbális kommunikáció konkrét kontextusaiban: egyrészt a közvetlenül megfigyelhető fizikai és szociális világ percepciójából származó információkból (pl. idő, hely, résztvevők és a közöttük lévő szociális viszonyok), másrészt a perspektívát birtokló személy mentális állapotából származó információkból (pl. megelőző tapasztalatok reprezentációi, háttérismeret, érzelmek, attitűdök) (Németh T. 2019a).

A verbális kommunikációban a kommunikátor informatív és kommunikatív szándéka a kommunikátor perspektíváján keresztül nyilvánul meg, a kommunikációs partner pedig csak úgy tudja kikövetkeztetni a kommunikátor intencióit, ha felveszi annak perspektíváját. Ezért a perspektíván belül célszerű feltételezni egy intencionális nézőpontot hasonlóan a temporális nézőponthoz, amely az idői viszonyokra vonatkozó információkat, a téri nézőponthoz, amely a helyviszonyokra vonatkozó információkat, illetve a szociális nézőponthoz, amely a társas viszonyokra vonatkozó információkat tartalmazza (Németh T. 2015, 2019a).

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfjtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

A perspektíván belüli temporális, téri, szociális, illetve intencionális nézőpontok különböző nyelvi és kontextuális kulcsok révén azonosíthatók.⁴ A következő részben, a bevezetésben megfogalmazott célkitűzésnek megfelelően, vizsgáljuk meg, milyen kulcsok segítségével lehet a verbális kommunikációban résztvevők perspektíváiban intencionális nézőpontjaikat azonosítani.

4 *Daddy 'Apu', Honey 'Édesem', Darling 'Drágám'*

Induljunk ki Levinson (1983: 72) egyik példájából, amely a személydeixis működését vilá-gítja meg.⁵ A példában egy feleség mondja a férjének Billie nevű kisfiúk jelenlétében:

- (6) Can Billie have an icecream, Daddy?
'Kaphat Billie egy jégkrémet, Apu?'

A (6) ban a feleség a férjével kommunikál, aki Billie édesapja. A kisfiú jelenlétében a feleség felveszi a kisfiú perspektíváját és férjét a kisfia nézőpontjából szólítja meg. Megnyilatkozásában a *Daddy 'Apu'* forma használata jelzi a perspektíva felvételt a személydeixisen keresztül. Tovább gondolva Levinson példáját, ha a feleség egocentrikusan fogalmazna, akkor a (7)-hez hasonló megnyilatkozást kellene létrehoznia, amelyben a *Honey 'Édesem'* megszólítás egyértelműen a feleség perspektíváját tükrözi:

- (7) Can Billie have an icecream, Honey?
'Kaphat Billie egy jégkrémet, Édesem?'

Helyezzük a (6)-beli megnyilatkozást egy új szituációba! Képzeld el, hogy Billie rosszkodott, az apja megbüntette ezért és eltiltotta a jégkrémevéstől.⁶ Ebben a szituációban Billie apja elővesz egy jégkrémet és elkezdi enni. Billie szintén szeretne jégkrémet enni, de nem mer kérni az apjától. Billie anyja, aki nem tud a büntetésről, belép a szobába, megpillantja a férjét, aki jégkrémet eszik, valamint a kisfiát, aki sóvárogva nézi a jégkrémet. Billie rövidesen ránéz az anyjára, aki felismeri fia kérő tekintetét. A szituáció vizuális percepciója, Billie osztrénv stimulusának (kérő tekintet) felismerése és korábbi, Billie-vel kapcsolatos tapasztalatai, háttérismerete révén, miszerint Billie nagyon szereti a jégkrémet, az anya felveszi fia perspektíváját és egy indirekt kérést intéz a férjéhez: az apja adjon Billie-nek jégkrémet. A feleség Billie perspektívájából, de a saját nevében kéri a férjét, hogy adjon Billie-nek jégkrémet. Ugyanakkor a *Can Billie have an icecream, Daddy?* 'Kaphat Billie egy jégkrémet,

⁴ Levinson (1983: 54–68) idő-, hely-, személy-, szociális- és diskurzuseixist feltételez a perspektíva kifejező-dése során.

⁵ Levinson példáját, illetve annak gondolat kísérletekben módosított változatait korábbi munkáimban is elemeztem, l. Németh T. 2013, 2015, 2019a. Itt némileg más gondolatmenetbe illesztettem a példát és az elemzést pontosítottam és kibővítettem.

⁶ Megjegyzem, hogy ennek az elemzésnek a megfogalmazása során is beleütköztem a perspektívikusság problematikájába, elgondolkodtam azon, hogy az *apja megbüntette* vagy az *apa megbüntette* kifejezést használjam. Az első kifejezés Billie perspektíváját tükrözi, míg a második kifejezés nem az adott rokonsági viszonyon belüli perspektívából nevezi meg az ágenst. Végül az elsőt választottam, bár a jelen magyarázat szempontjából a második kifejezés is megfelelő lenne.

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó

Apu?' indirekt kérés echoikus kérésként is interpretálható. A kisgyerekeknél gyakran előfordul, hogy saját magukról egyes szám harmadik személyben beszélnek keresztnévüket használva az egyes szám első személyű személyes névmás helyett. Ha a személydeixisnek ezt a kisgyerekek által alkalmazott formáját tekintjük, akkor a feleség a fia kérését teszi nyilvánvalóvá a férje számára a fia perspektívájából és a fia nevében, azaz a feleség Billie ki nem mondott indirekt kérését visszhangozza.

Az anya gondolat kísérletünk szerinti perspektíva felvételét a következő tényezők motiválták: (i) a szituáció közvetlen empirikus megfigyelése, (ii) Billie osztenzív stimulusa, a kérő tekintet, (iii) a Billie-re vonatkozó háttérismeretek és (iv) az anya intenciója, hogy segíteni szeretne Billie-nek. Mindezek a tényezők együttesen motiválták az anyát annak feltételezésére, hogy Billie rendelkezik azzal a szándékkal, hogy jégkrémet kérjen az apjától, de nem meri megvalósítani a kérést.

Vegyük észre, hogy az anya kezdeti perspektívája és az a perspektíva, amelyet felvett azt gondolván, hogy az a fia perspektívája, különféle szándékokat foglal magában. Például az anya a fenti négy tényező alapján kikövetkezteti, hogy Billie szeretne jégkrémet enni, és mivel a jégkrém evés csak akkor lehetséges a szituációban, ha Billie az apja felé végrehajtja a kérés intencionális kommunikatív aktusát és mivel az anya feltételezése szerint ezt Billie nem meri megtenni, ezért az anya saját maga hajítja végre a (6)-beli konvencionális indirekt kérést Billie nevében. Egy konvencionális indirekt kérés önmagában is kulcs a beszélői intenciókhoz, hiszen nyelvspecifikusan tartalmaz olyan nyelvi elemeket, amelyek konvencionálisan jelzik, hogy a szóban forgó megnyilatkozással a beszélő kommunikálni szándékozik, kérést kíván végrehajtani. Másként fogalmazva: a kérés illokúciós aktusa inherensen kommunikatív aktus. Következésképpen a (6)-ban a feleségnek legalább három szándékot tulajdoníthatunk: informatív szándékot, az informatív szándék felismertetésének szándékát, azaz kommunikatív szándékot és az informatív szándék tartalmán belül az indirekt kérés végrehajtására irányuló szándékot. Az indirekt kérés konvencionális nyelvi eszközei és a kérő tekintet osztenzív stimulusok, amelyeket a kérés beszédaktusára vonatkozó általános pragmatikai tudás tartalmaz. A (6)-ban a *Daddy 'Apu'* megszólító forma szintén kulcsként szolgál a beszélő intencióihoz, hiszen megmutatja az intencionális nézőpontból a kommunikatív szándékot, mivel a megszólítás a kommunikatív szándék tipikus nyelvi kifejező eszköze. Ezenkívül a *Daddy 'Apu'* forma alkalmazása a személydeixisen keresztül a szociális nézőpontot is kifejezi, azaz kulcsként szolgál a beszélő által felvett perspektívához.

A (7)-ben a feleség szintén egy indirekt kérést intéz a férjéhez, de nem a fia perspektívájából. Az amerikai angol nyelv anyanyelvi beszélőinek az általános pragmatikai tudása magában foglalja azt az információt, hogy a párok tagjai nagyon gyakran a *Honey 'Édesem'* megszólító formával fordulnak egymáshoz, vagyis a *Honey 'Édesem'* az amerikai angol beszélők számára kulturálisan meghatározott konvencionális eszköze a pár másik tagjának megszólítására. Ennek megfelelően a (7)-ben a *Honey 'Édesem'* használata azt mutatja, hogy az anya úgy fordul az apához, mint a feleség a férjéhez, tehát a megnyilatkozást a feleség perspektívájának a szempontjából kell interpretálni. A *Honey 'Édesem'* használatából így az következik, hogy a (7)-ben a feleség nem rendelkezik olyan szándékkal, hogy a fia nevében kérje meg a férjét arra, hogy adjon Billie-nek jégkrémet, sem olyan szándékkal, hogy visszhangozza a fia férjének szánt, ki nem mondott indirekt kérését. A *Honey 'Édesem'* megszólítással csak a saját perspektívájából fordulhat a férje felé a feleség, azaz a *Honey 'Édesem'*, a *Daddy 'Apu'*

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

megszólításhoz hasonlóan kulcsként funkcionál a beszélői intenció és perspektíva megjelenítéséhez, illetve felismeréséhez.

Vegyük a kérés egy újabb változatát és cseréljük ki a *Honey* 'Édesem' megszólítást a *Darling* 'Drágám' formára!

- (8) Can Billie have an icecream, Darling?
'Kaphat Billie egy jégkrémet, Drágám?'

Felmerül a kérdés, van-e különbség a (7)-ben és a (8)-ban a *Honey* 'Édesem' és a *Darling* 'Drágám' formát tartalmazó megnyilatkozások között? Abban a tekintetben, hogy mindkét megnyilatkozással a feleség egy indirekt kérést hajt végre, nincsen. Ugyanakkor abból adódóan, hogy a különböző, angolul beszélő kultúrákban lehetnek különbségek a *Honey* 'Édesem' és a *Darling* 'Drágám' megszólítások használatában, a két szóban forgó megnyilatkozás különbözőképpen interpretálódhat.

A *Collins Cobuild English Dictionary for Advanced Learners* című egy nyelvű szótár azt írja, hogy a *Honey* 'Édesem' megszólító forma amerikai angol használat (Sinclair 2001: 752):

- (9) 1. Honey is a sweet, sticky, yellowish substance that is made by bees.
2. You call someone **honey** as a sign of affection. [mainly AM]
Honey, I don't really think that's a good idea.

- '1. A méz édes, ragadós, sárgás anyag, amelyet a méhek készítenek.
2. Valakit *honey*-nak ('édesem') szólítunk a gyengédség jeleként. [főként AM]
Édesem, tényleg nem gondolom, hogy ez jó ötlet.'

A *darling* 'drágám' szót a következőképpen definiálja a *Collins Cobuild* szótár (Sinclair 2001: 380–381).

- (10) 1. You call someone **darling** if you love them or like them very much.
Thank you, darling.... Oh, darling, I love you.
2. In some parts of Britain, people call other people **darling** as a sign of friendliness.
3. Some people use **darling** to describe someone or something that they love or like very much. [INFORMAL]
*To have a darling baby boy was the greatest gift I could imagine...
What a darling film – everyone adored it.*
4. If you describe someone as **darling**, you are fond of them and think that they are nice.
[INFORMAL]
He's such a darling.
5. The **darling** of a group of people is someone who is especially liked by that group.
Rajneesh was the darling of a prosperous family.

'1. Valakit *darling*-nak ('drágám') szólítunk, ha nagyon szeretjük, vagy nagyon tetszik nekünk.
Köszönöm, drágám.... Ó, drágám, szeretlek.

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

2. Britannia bizonyos részein az emberek *darling*-nak ('drágám') szólítanak másokat a barátságosság jeleként.
3. Bizonyos emberek a *darling*-ot ('drágám') használják, ha valakit vagy valamit nagyon szeretnek vagy nagyon tetszik nekik. [INFORMÁLIS]
Egy ilyen drága kisfiút szülni, ez volt a legnagyobb ajándék, amelyet csak el tudtam képzelni...
4. Ha valakit *darling*-nak ('drágám') nevezünk, akkor kedveljük és szépnek tartjuk. [INFORMÁLIS]
Ő olyan egy drága.
5. Egy csoport *darling*-ja ('drága') egy olyan személy, akit a csoport különösen kedvel.
Rajneesh egy sikeres család drágája (üdvöskéje) volt.'

A Collins Cobuild szótár szócikkeiben található használati leírások és példák azt mutatják, hogy kulturális különbségek fedezhetők fel az amerikai angol és a brit angol között a *Honey* 'édesem' és a *Darling* 'Drágám' használatai között, sőt a *Darling* 'Drágám' használata a brit kultúrán belül is különböző lehet a különböző beszélői csoportok között (Sinclair 2001: 380–381; 752). A szótárban felsorolt jelentéseken kívül a nyelvhasználatban megfigyelhető még, hogy a *Darling* 'Drágám' használatával a kommunikátor ironikus, szarkasztikus tartalmat is tud közölni.

A *Honey* 'Édesem' és a *Darling* 'Drágám' használati különbségeinek és az angol anyanyelvi beszélők véleményének feltérképezése érdekében meglátogattam néhány olyan internetes fórumot, amely nyelvi, nyelvhasználati kérdésekkel foglalkozik. Tekintsünk néhány véleményt a *Wordreference.comLanguageForums* c. fórum *Honey* 'Édesem' és *Darling* 'Drágám' használatára vonatkozó vitájából (<http://forum.wordreference.com/threads/honey-vs-darling.1245116/>. letöltések ideje: 2015. július 16.)

- (11) "Darling" can also be used as an adjective (including somewhat ironically): Well, that was my darling sister on the phone. Her car has developed engine trouble, she is stranded, and so she expects me to drive 100 miles to come and pick her up. (GreenWhiteBlue, Jan 20, 2009)

"Darling" ('drága') melléknévként is használható (valami ironikust magában foglalva): Hát, az én drága húgom volt a telefonban. Az autójának meghibásodott a motorja, nem mozdult, és a húgom azt várta, hogy 100 mérföldet vezetve érte menjek. (GreenWhiteBlue, Jan 20, 2009)

- (12) Funny how this varies so much culturally. In Barbados, honey, sweetie, sweetheart and darling are both used quite normally and naturally as terms of endearment. They can be used romantically, casually between friends, family members, between acquaintances, or even strangers (people in the service industry and customers for example). Personal preference will determine which word is chosen and context will determine how the word is interpreted.

'Mulatságos, hogy milyen nagyon változik ez kulturálisan. Barbadoson, a *honey* 'édes', *sweetie* 'édes, édesség', *sweetheart* 'édes' és *darling* 'drága' mindegyike teljesen nor-

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó

málsan és természetesen használatos a gyengédség kifejezésére. Használhatók romantikusan, alkalmyszerűen barátok, családtagok, ismerősök, sőt még idegenek között is (például a szolgáltató iparban és vásárlók között). Személyes preferencia határozza meg, melyik formát választja a beszélő és a kontextus szabja meg a választott szó interpretációját.'

I would not say that they are entirely interchangeable, but close enough. Older people tend to use "darling", whereas "honey" is more common among younger people. Neither is typically used in a tongue-in-cheek manner here ewie and Loob.

'Nem mondanám, hogy teljesen felcserélhetőek, de nagyon közel állnak egymáshoz. Az idősebbek inkább a „*darling*”-ot ('drágám') használják, a fiatalabbak körében viszont általánosabb a „*honey*” ('édesem'). Egyik sem tipikus gúnyolódó használatban itt ewie és Loob.'

cicciosa, I advise that you find out how these words are used in the particular cultural context in which you intend to use them. As you can see from the posts so far, there is no „correct” answer to the question and usage varies widely. (Nymeria, Jan 20, 2009)

'cicciosa, azt tanácsolom, találd ki, hogyan használatosak ezek a szavak a konkrét kulturális kontextusban, amelyben használni szeretnéd őket. Amint látod az eddigi posztokból, nincsen korrekt válasz a kérdésre, a használat erősen váltakozik (Nymeria, Jan 20, 2009).'

- (13) I consider “darling” a much stronger term of endearment than “honey”. Although some people in some circumstances use “darling” indiscriminately – as, perhaps, a waitress to a customer – I would only use the word with a lover or a close relative. “Honey” is for anyone. (cyberpedant, Jan 20, 2009)

'A „*darling*-ot” ('drágám') sokkal erősebb kifejezésnek tartom a „*honey*-nál” ('édesem') a gyengédség kifejezésére. Bár néhányan bizonyos körülmények között a „*darling*-ot” ('drágám') válogatás nélkül használják – mint talán egy pincérnő a vendéghez fordulva – én csak a szerelmemnek vagy egy közeli rokonomnak mondanám. (cyberpedant, Jan 20, 2009).'

- (14) Honey & darling could be used between lovers (I suppose you meant people who have sexual intercourse together), but are quite common in film & tv for quite innocent male-female relationships. As to UK English darling is/was common and honey reached us via the outpourings of films and TV j... from over the pond, I believe.....(George French, Jan 20, 2009)

'*Honey* ('édesem') és *darling* ('drágám') a szerelmesek között használható (gondolom olyan emberekre érttetted, akik között szexuális kapcsolat van), de nagyon gyakori filmekben és a tv-ben a teljesen ártatlan férfi-női kapcsolatokban is. Ami a brit angolt illeti, a *darling* ('drágám') volt a gyakoribb/és most is az, és a *honey* ('édesem') a fil-

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban*

Argumentum 15 (2019), 290-303

Debreceni Egyetemi Kiadó

mek és a tv térhódításán keresztül ért el bennünket j...a tengeren túlról.....(George French, Jan 20, 2009)'

A Collins Cobuild szótár, saját megfigyeléseim, valamint a fentebbi internetes fórumbejegyzések és a hozzászólók példái alapján megállapítható, hogy bizonyos angolul beszélő kultúrákban, illetve szubkultúrákban a nyelvhasználók között van különbség a *Honey* 'Édesem' és a *Darling* 'Drágám' használatában. Abban a kultúrában, amelyben tetten érhető ilyen különbség a szóban forgó két megszólító forma használatában, ott fontos információt hordoz az, hogy a kommunikátor melyik formát választotta. A két megszólító forma használatára vonatkozó kulturális tudás megszabja a konkrét kontextusokban való előfordulásukat. A kommunikációs partner számára pedig a választott forma jelzi a kommunikátor perspektíváját és szándékait. Térjünk most vissza a (6)-hoz, amelyet a könnyebb felidézés kedvéért itt (15)-ként megismétlek!

(15) Can Billie have an ice-cream, Darling?
'Kaphat Billie egy jégkrémet, Drágám?'

Képzeld el, hogy a feleség normális körülmények között nem szokta a *Darling* 'Drágám' megszólító formát alkalmazni, csak akkor használja, ha nem tetszik a férje viselkedése, és ezzel a szóhasználattal kívánja kifejezni elégedetlenségét. Amikor belépve a szobába megpillantja a jégkrémet evő férjét, aki nem adott Billie-nek jégkrémet, dühös lesz. Ebben a helyzetben a dühét és elégedetlenségét szándékozik kifejezni a *Darling* 'Drágám' megszólító forma alkalmazásával. A nyelvi megnyilatkozást kísérhetik a dühöt és elégedetlenséget kifejező nem verbális jelek (pl. intonáció) és kódhasználat nélküli osztenzív stimulusok is (villámló tekintet).

A férj, amint meghallja a *Darling* 'Drágám' megszólítást, kikövetkezteti egyrészt azt, hogy a felesége a saját perspektívájából formálta meg a megnyilatkozást, másrészt a felesége azon szándékát, hogy megparancsolja a férjének (és nem megkérje a férjét), hogy adjon Billie-nek jégkrémet. Bár a (15) formája a konvencionálisan indirekt kérdés formája, a feleség dühösségéről és elégedetlenségéről szóló konkrét kontextuális információ, amelybe a nem verbális modalitásból és a kódhasználat nélküli osztenzív stimulusból származó információ is beletartozik, felülírja az általános pragmatikai tudásból származó, a konvencionális forma indirekt kérešként való interpretálására vonatkozó információt és a konvencionális forma parancsként való értelmezését támogatja.

A feleséget szándékai, a családi életükre vonatkozó kulturális tudása motiválta a *Darling* 'Drágám' megszólítás választására. A *Darling* 'Drágám' megszólítás használata, a megnyilatkozás intonációja és a villámló tekintet a férj számára egy speciális kontextust hoz létre, amely előhívja a férj elméjében a családi életükkel kapcsolatos kulturális tudást, azt az ismeretet, hogy a felesége akkor szokta használni a *Darling* 'Drágám' megszólítást neki címezve, ha mérges és elégedetlen. Figyelembe véve ezeket a különböző típusú információkat, a férj ki tudja következtetni felesége informatív és kommunikatív szándékát, továbbá az informatív szándék tartalmában helyet kapó azon szándékot, hogy a felesége megparancsolja neki, adjon Billie-nek jégkrémet. Vegyük észre, hogy a (15) elemzése azt mutatja, hogy mind a használat, mind az interpretáció során a kulturális tudás, az általános pragmatikai tudás, a konkrét

Németh T. Enikő:
Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.
*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

---

kontextuális információk, a megnyilatkozás nyelvi formája és a más modalitásokból származó információ között dinamikus interakciót kell feltételeznünk.

5 Összegzés

A verbális kommunikáció akkor lesz sikeres, ha a kommunikációs partnerek figyelembe veszik egymás perspektíváját és kialakítanak egy kölcsönösen osztott perspektívát. A kommunikátorok arra törekszenek, hogy világos kulcsokat produkáljanak arra vonatkozóan, hogy partnereik milyen perspektívát vegyenek fel, illetve hogyan történjen a perspektívaváltás (MacWhinney 2005: 198). A kommunikációs partnerek perspektívája magában foglalja intencionális nézőpontjukat, amely tartalmazza informatív és kommunikatív szándékukat (Németh T. 2015, 2019a). Az informatív szándék tartalma pedig különböző más intenciókat is rejthet, például kérés, parancsolási, köszönési szándékokat.

Ahogy a tanulmányban szereplő példák elemzése során láttuk, a multimodális verbális kommunikációban a kommunikátorok perspektíváját és azon belül szándékait különböző nyelvi, nem verbális, illetve kódhasználat nélküli osztenzív stimulusok együttesen, egy kommunikációs aktusként jelezték. A különféle megszólító formák, a konvencionálisan indirekt kérés formája, a kérő tekintet, a villámló tekintet, a dühöt és elégedetlenséget kifejező intonáció, valamint az általános pragmatikai tudásból, a kulturális tudásból és konkrét kontextusból származó információk kulcsként szolgáltak a kommunikátor perspektívájának és intencióinak az azonosításához. Az elemzések végső konklúziójaként megfogalmazható, hogy mindezen kulcsok és információ típusok között szoros együttműködés van a multimodális verbális kommunikációban.

Irodalom

- Abuczki, Á. (2011): A multimodális kommunikáció szekvenciális elemzése. In: Németh, T.E. (szerk.): *Ember-gép kapcsolat. A multimodális ember-gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 119–144.
- Abuczki, Á., Bódog, A. & Németh, T.E. (2011): A multimodális pragmatikai annotáció elméleti alapjai az ember-gép kommunikáció modellálásában. In: Németh T.E. (szerk.): *Ember-gép kapcsolat. A multimodális ember-gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 179–201.
- Bezuidenhout, A. (2013): Perspective taking in conversation: A defense of speaker non-egocentricity. *Journal of Pragmatics* 48, 4–16.
- Brown-Schmidt, S. et al. (2008): Addresses distinguish shared from private information when interpreting questions during interactive conversation. *Cognition* 107, 1122–1134.
- Epley, N. et al. (2004): Perspective taking as anchoring and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology* 87, 327–339.
- Goodwin, Ch. (1981): *Conversational Organization. Interaction between Speakers and Hearers*. New York: Academic Press.
- Grice, H.P. (1975): Logic and conversation. In: Cole, P. & Morgan, J.L. (eds.): *Syntax and Semantics vol. 3. Speech Acts*. New York: Academic Press, 134–184.

Németh T. Enikő:
Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.
Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó

- Heller, D. et al. (2008): The role of perspective in identifying domains of reference. *Cognition* 108, 831–836.
- Hunyadi, L. (2011): A multimodális ember-gép kommunikáció technológiái – elméleti modellezés és alkalmazás a beszédfeldolgozásban. In: Németh T.E. (szerk.): *Ember-gép kapcsolat. A multimodális ember-gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 15–41.
- Kecskés, I. (2014): *Intercultural Pragmatics*. Oxford: Oxford University Press.
- Keysar, B. (2007): Communication and miscommunication: The role of egocentric processes. *Intercultural Pragmatics* 4, 71–84.
- Levinson, S. (1983): *Pragmatics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- MacWhinney, B. (2005): The emergence of grammar from perspective. In: Pecher, D. & Zwaan, R.A. (eds.): *The Grounding of Cognition: The Role of Perception and Action in Memory*. Cambridge: Cambridge University Press, 198–223.
- Németh, T.E. (1990): Az emberi kommunikáció kutatásának néhány alapkérdése. *Néprajz és Nyelvtudomány* 33, 43–56.
- Németh, T.E. (1996): *A szóbeli diskurzusok megnyilatkozáspéldányokra tagolása*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Németh, T.E. (2003): A kommunikatív nyelvhasználat elvei. In: Németh, T.E. & Bibok, K. (szerk.): *Általános Nyelvészeti Tanulmányok 20. Tanulmányok a pragmatika köréből*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 221–254.
- Németh, T.E. (2008): Verbal information transmission without communicative intention. *Intercultural Pragmatics* 5, 153–176.
- Németh, T.E. (2011): A humán kommunikáció modelljei és az ember-gép kommunikáció. In: Németh T.E. (szerk.): *Ember-gép kapcsolat. A multimodális ember-gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 43–61.
- Németh, T.E. (2013): Intenciók és nézőpontok a nyelvhasználatban. In: Kugler, N., Laczkó, K. & Tátrai, Sz. (szerk.): *A megismerés és az értelmezés konstrukciói. Tanulmányok Tolcsvai Nagy Gábor tiszteletére*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 112–126.
- Németh, T.E. (2015): The role of perspectives in various forms of language use. *Semiotica* 203, 53–78.
- Németh, T.E. (2019a): Linguistic and contextual clues of intentions and perspectives in communication. In: Hunyadi, L. (szerk.): *The Temporal Structure of Multimodal Communication*. Berlin: Springer (megjelenés alatt).
- Németh, T.E. (2019b): *Implicit Subject and Direct Object Arguments in Hungarian Language Use: Grammar and Pragmatics Interacting*. Sheffield: Equinox.
- Sanders, J. & Spooren, W. (1997): Perspective, subjectivity, and modality from a cognitive linguistic point of view. In: Liebert, W., Redeker, G. & Waugh, L. (eds.): *Discourse and Perspective in Cognitive Linguistics*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 85–112.
- Sinclair, J. (szerk.) (2001): *Collins Cobuild English Dictionary for Advanced Learners*. Glasgow: HarperCollins.
- Sperber, D., & Wilson, D. (1986/1995): *Relevance. Communication and Cognition*. Oxford: Blackwell.
- Tomasello, M. (1999): *The Cultural Origins of Human Cognition*. Cambridge: Harvard University Press.

Németh T. Enikő:

Daddy 'apu', honey 'édesem', darling 'drágám'.

*Nyelvi és kontextuális kulcsok a perspektívák és intenciók megmutatásához és megfejtéséhez
a verbális kommunikációban
Argumentum 15 (2019), 290-303
Debreceni Egyetemi Kiadó*

Tóth, Cs. (2011): Tekintetmintázatok és funkcióik a HuComTech-projekt szimulált állásinterjúiban. In: Németh T.E. (szerk.): *Ember-gép kapcsolat. A multimodális ember-gép kommunikáció modellezésének alapjai*. Budapest: Tinta Könyvkiadó, 101–118.

Németh T. Enikő
Szegedi Tudományegyetem
Általános Nyelvészeti Tanszék
H-6722 Szeged
Egyetem u. 2
nemethen@hung.u-szeged.hu